

Příloha ke článku ThLic. Stanislava Příbyla, CSsR, publikovaného pod
názvem

Založení litoměřické diecéze, Právněhistorické souvislosti,
uveřejněného v Revue církevního práva číslo 56 – 3/2013:

Zakládací bula Biskupství litoměřického Primitiva illa Ecclesia v latinském originále a v překladu do češtiny

Zakládací bula Biskupství litoměřického – latinský originál
Řím, 3. července 1655

Alexander Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam rei memoriam!

Primitiva illa Ecclesia in angulari petra a Salvatore Nostro Jesu Christo fundata, apostolorum praeconiis elata, martyrumque sanguine consecrata et aucta, ubi primum adjuvante domino per orbem terrarum lacertos suos movere coepit, provide attendens, quantum oneris humeris impositum haberet, quot oves pascere, quot custodire, ad quot etiam remotissima loca oculos conjicere oporteret, divino quodam consilio parochias instituit, dioeceses distinxit, Episcopos creavit, Metropolitanos praefecit, ut tamquam viva corporis membra capiti obsequentia, cuncta secundum ejus voluntatem salubriter in Domino dirigerentur.

Unde sicut alii Romani Pontifices, praedecessores Nostri, suo tempore omni studio curarunt, ut fides orthodoxa ubique praedicata propagaretur et errantes oves diabolica fraude et haeretica pravitate correptae ad ovile et veri luminis agnitionem reducerentur ac pervigiles eorum saluti pastores assisterent; ita nos, prout temporum aut locorum qualitas suadet, dignum, quin potius debitum arbitramur, novas Episcopales sedes et ecclesias plantare, praecipue dum catholicam fidem profitentium regum vota id anxie exposcunt, ut per hujusmodi novas plantationes popularium augeatur devotio, divinus cultus floreat et animarum salus subsequatur locaque insignia dignioribus titulis et condignis favoribus illustrentur.

Sane cum dioecesis Pragensis in regno Bohemico sita, longa, lata et diffusa sit et in ea tot oppida, tot loca a civitate et ecclesia Pragensi remota, ut ad illa ob eorum distantiam difficilis pateat aditus et ipse Archiepiscopus Pragensis omnem dioecesim ipsam, quae finibus regni Bohemici demum terminatur, ea diligentia, qua pars est, visitare caeteraque Pontificalia officia exercere ac singulorum dioecesanorum vultum, ut expedit, inspicere non possit, unde confusio rerum ecclesiasticarum non sine animarum offensione et periculo nasci soleat; Nos attendentes, quod inter alia oppidum Litomericense, quod fluvius

Albis alluit, circuitus ad minimum quatuor miliarium totiusque circuli Litomericensis caput, antiquitate celebre, moenibus cinctum, coeli clementia salubre, fertilitate agri abundans, aedificiorum ornamentis conspicuum, mercimoniis opulentum, cleri et populi multitudine ac nobilitate insigne existat, ac in ejus pomeriis ecclesia collegiata Sancto Stephano protomartyri dicata sit elegantis structurae, in qua adsunt duae dignitates, praepositura, usu mitrae et baculi insignita, habens in annuo censu tria millia circiter florenorum illarum partium, et decanatus ac nonnulli canonici et sacrarium bene instructum, in quo sanctorum reliquiae decenter asservantur, adeo ut oppidum ipsum Litomericense civitatis et collegiata ecclesia praedicta cathedralis nomine, titulo et praerogativa merito decorari possit idque non solum Venerabilis frater noster Ernestus Adalbertus Cardinalis ab Harrach, ad praesens Archiepiscopus Pragensis, verum etiam carissimus in Christo filius noster Ferdinandus, tertius Romanorum et Bohemiae Rex in Imperatorem electus, summopere desiderent, imo pro hoc nobis suas supplices porrexerint, ex praemissis et aliis rationalibus causis, habita super his cum Venerabilibus fratribus Nostris Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalibus matura deliberatione, de illorum consilio et Apostolicae potestatis plenitudine ac ex voto congregationis eorundem Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalium de Propaganda Fide, oppidum praedictum Litomericense cum toto ejus circulo et ecclesiis parochialibus aliisque in eo sitis oppidis, terminis, territoriis, castris, villis et locis nec non clero, populo, personis ac monasteriis, ecclesiis ac piis locis ac beneficiis ecclesiasticis cum cura et sine cura, saecularibus et quorumvis ordinum regularibus ab eadem dioecesi Pragensi necnon omnia et singula, fructus, redditus, proventus, decimas, jura, obventiones et emolumenta, quae Archiepiscopus Pragensis pro tempore existens in oppidis, terris, castris, villis et locis, clero, populo et personis ac monasteriis et beneficiis praedictis, etiam ratione visitationis et legis dioecesanae percipere consuevit, ab Archiepiscopali mensa accedente ad hoc expresso consensu et desiderio, ut praefertur, dicti Ernesti Adalberti, Archiepiscopi et Cardinalis, Apostolica auctoritate tenore praesentium perpetuo separamus et dismembramus ac ab omni jurisdictione, superioritate, correctione, dominio, visitatione et potestate pro tempore existentis Archiepiscopi Pragensis illiusque Vicarii et Officialis ac solutione decimarum, primitiarum et quorumcunque aliorum jurium eidem Archiepiscopo ac dilectis filiis capitulo Pragensi per clerum, populum et personas hujusmodi, ratione subjectionis, jurisdictionis, superioritatis, visitationis et legis dioecesanae debitorum, ita ut de cetero Archiepiscopus Pragensis pro tempore existens nullam jurisdictionem in oppida, terminos, territoria castra, villas et loca nec non clerum, populum, personas ac monasteria, ecclesias, beneficia et pia loca hujusmodi comprehensa, quaecunque, quotcunque, qualiacunque sint, quae antea ad illius collationem seu quamvis aliam dispositionem quomodolibet pertinebant, habeat minusque beneficia hujusmodi ecclesiastica conferre, seu fructus, redditus, proventus, jura, obventiones et emolumenta per eum in oppidis, terris, villis, castris et locis praedictis, de his, quae ad illum ratione jurisdictionis, visitationis et legis dioecesanae hujusmodi pertinent, se intrmittere nullatenus possit, Auctoritate et tenore praemissis penitus de consensu praedicto eximimus et liberamus atque ad Omnipotentis Dei laudem et gloriam et Beatae Mariae semper Virginis et Sancti Stephani Protomartyris totiusque curiae coelestis honorem et animarum salutem ipsum oppidum Litomericense in civitatem et praefatam collegiatam

ecclesiam in Cathedralem sub eadem Sancti Stephani Protomartyris invocatione pro uno episcopo Litomericensi nuncupando, qui ecclesiae Litomericensi praesit et jurisdictionem episcopalem omniaque et singula, quae ordinis, jurisdictionis et alterius muneris episcopalis sunt, habeat et exercent, de simili consensu et eisdem auctoritate et tenore erigimus et instituimus ac Litomericium pro civitate et alia oppida, terminos, territoria castra et villas et praedia nec non clerum, populum et personas hujusmodi pro clero, vasallis, populo et personis civitatis et dioecesis Litomericensis auctoritate et tenore praemissis concedimus et assignamus.

In super mensae episcopali dictae ecclesiae Litomericensis pro ejus dote dominium, ab eadem congregatione de Propaganda Fide praedicta hujus erectionis efficiendae gratia tribus et quinquaginta florenorum bohemicorum millibus in illis partibus nuper emptum et praefatam praeposituram, quae de jure patronatus dicti Ferdinandi, tanquam Bohemiae regis et in dicta collegiata ecclesia dignitas principalis existit et ad praesens certo modo, quem praesentibus haberi volumus pro expresso, vacat, quamque de consensu ejusdem Ferdinandi Regis auctoritate et tenore praemissis omnino supprimimus et extinguimus omnesque tam praepositurae hujusmodi sic suppressae quam domini ut praefertur empti, fructus, redditus, proventus, Apostolica auctoritate ac tenore similibus perpetuo unimus, applicamus et appropriamus, concedimus et assignamus, ipsamque ecclesiam Litomericensem pro tempore existenti Archiepiscopo Pragensi Metropolitico jure submittimus et illi uti Suffraganeam subesse volumus ac mandamus.

Et in super eidem Ferdinando Regi ejusdem successoribus pro tempore existentibus Bohemiae Regibus, ipsis tamen et regno hujusmodi in puritate orthodoxae fidei et sincera erga Romanum Pontificem pro tempore existentem et Sedem Apostolicam devotione persistentibus ius nominandi personam idoneam ad dictam cathedralem ecclesiam perpetuis futuris temporibus, dum pro tempore vacabit, etiam hac prima vice Nobis et pro existenti Romano Pontifici de simili consilio auctoritate et tenore paribus similiter perpetuo concedimus, impertimur et assignamus, decernentes ex nunc irritum et inane, si secus super his a quocunque, quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari, non obstantibus Concilii Lateranensis novissime celebrati uniones perpetuas nisi in casibus a jure permissis fieri prohibentis ac Nostris et cancellariae Apostolicae regulis, per quas dudum inter alia voluimus, quod petentes beneficia ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annum valorem tam beneficii uniti, quam alterius, cui illud uniri peteretur, ac quod uniones committantur ad partes vocatis interesse habentibus et quibusvis aliis constitutionibus et ordinationibus Apostolicis nec non dictarum ecclesiarum etiam juramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, induitis et litteris Apostolicis iis earumque praesulibus, capitulis seu personis sub quibuscunque tenoribus et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriis derogatoriis aliisque efficacioribus et insolitis clausulis irritationibus et aliis decretis in genere vel in specie, etiam motu proprio et consistorialiter et alias contra praemissa quomodolibet concessis, confirmatis et innovatis. Quibus omnibus, etiamsi alias pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas

generales idem importantes mentio, aut quaevis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi ac si de verbo ad verbum nihil penitus ommissio, et forma in illis tradita, observata inserti forent, eisdem praesentibus pro plene, et sufficienter expressis et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat harum serie specialiter et expresse motu Nostro pari derogamus contrariis quibuscunque.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostrae separationis, dismembrationis, exemptionis, liberationis, erectionis, institutionis, concessionis, assignationis, suppressiones, conjunctionis, unionis, applicationis, appropriationis, submissionis, voluntatis, mandati, impartitionis, decreti et derogationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem Omnipotentis Dei ac Beatorum Apostolorum Petri et Pauli se noverit incursum.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Majorem anno incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo quinquagesimo quinto, tertio mensis Julii, Pontificatus Nostri anno primo.

L. S. plumbei
Alexand. Pap.VII.

J. Card. Prodatarius.

G. Gualterius.
Visa de Curia P. Ciarnpinus.

Registrata in Secretaria Brevium.

Zakládací bula Biskupství litoměřického – český překlad

Řím, 3. července 1655

Alexandr, biskup, služebník služebníků Božích, na věčnou památku!

Prvotní církev založil náš Spasitel Ježíš Kristus na pevné skále.¹ Kázání apoštolů ji povzneslo, krev mučedníků ji rozmnožila a posvětila. S pomocí Páně tak brzy počala po celém světě sílit a růst. Již tehdy si církev prozřetelně uvědomovala, jaké břímě nese na svých ramenou – že musí pást své ovce, chránit je a upírat svůj zrak i na ta nejzazší místa, kde působí. Proto, vedena božskou prozřetelností, zřizovala farnosti, vymezovala diecéze, jmenovala jim biskupy a nad nimi ustanovila metropolity. Vždyť stejně jako živé údy těla jsou podřízeny hlavě a všechny se řídí její vůlí, má být i v církvi vše s čistotou vedeno v Pánu.

Již naši předchůdci, římstí Velekněží, se – každý ve své době – bedlivě starali o to, aby se všude hlásala a šířila pravá víra a zbloudilé ovce, uchvácené ďábelskou lstí a kacírskou špatností, byly přiváděny zpět do ovčince k poznání pravého světla. K tomu jim měli napomáhat pastýři, bedlivě pečující o jejich spásu.

Proto i my – dbalí toho, co vyžaduje nynější doba a situace jednotlivých míst – pokládáme za vhodné, ba dokonce za povinné, zakládat nové biskupské stolce a (kolem nich) nové místní církve – zvláště pak, když o to úzkostlivě žádají i králové, vyznávající katolickou víru. Tato nově zakládaná biskupství a místní církve mají napomoci k větší zbožnosti, k rozkvětu bohopocty a k prohloubení péče o spásu duší. Významná místa jsou tak zdobena ještě čestnějšími tituly a je jim prokazována náležitá přízeň.

Pražská diecéze, rozkládající se v českém království, je věru velká co do délky, šířky i rozlohy. Je tam i mnoho měst a míst, velmi vzdálených od města Prahy a od pražského (katedrálního) kostela. Právě jejich vzdálenost je příčinou, že je těžké tam docházet. Není v silách pražského arcibiskupa, aby se s náležitou pečlivostí mohl věnovat správě své diecéze, když její hranice jsou vymezeny územím celého českého království. Jen stěží ji tak může plně vizitovat a vykonávat další pontifikální úkony, jen stěží může pohlédnout do tváře všem svým diecézánům, jak náleží. Za tohoto stavu by snadno mohl povstat nepořádek v církevních věcech, nevole duší i jiná nebezpečí.

Přihlédli jsme proto k tomu, že mezi jinými městy je zde také město Litoměřice, omývané vodami řeky Labe, o obvodu nejméně čtyř mil, které vévodí litoměřickému kraji. Toto významné město, obehnané hradbami, je slavné svou starobylostí, díky přízni nebes je zdravé, oplývá úrodnými polnostmi. Je pozoruhodné zdobnými stavbami, bohaté obchodním ruchem, je tu mnoho duchovenstva, lidu i šlechty. Za hradbami tohoto města je výstavný kolegiální kostel, zasvěcený svatému prvomučedníku Štěpánovi. K němu se váží dvě církevní hodnosti: probošt-

¹ dosl. „na nárožní skále“ – srv. Ef 2, 20

ství, vyznamenané právem berly a mitry, mající na ročním úroku ze svých podílů kolem tří tisíc zlatých; a dále je tu děkanství. Také tu jsou další kanovníci. Bylo zde zřízeno i dobré místo k důstojnému uchovávání ostatků svatých. Právem by tudíž mohly být Litoměřice vyznamenané titulem biskupského města a jmenovaný kostel učiněn kostelem katedrálním. Velmi o to žádá nejen současný pražský arcibiskup, náš ctihodný bratr Arnošt Vojtěch, kardinál Harrach, ale též náš přemilý syn v Kristu, Ferdinand III., který byl zvolen císařem a českým králem – oba k nám v této záležitosti vznesli své prosby.

Proto jsme se sešli s našimi ctihodnými bratry, kardinály svaté římské církve, abychom celou věc důkladně zvážili. A z důvodů výše uvedených i z jiných oprávněných příčin jsme se po zralé úvaze i na základě úsudku shromážděných kardinálů z Kongregace svaté římské církve pro šíření víry plnou apoštolskou mocí rozhodli navždy

vyčlenit a oddělit od pražské diecéze

výše jmenované město Litoměřice spolu s celým litoměřickým krajem a jeho farními kostely, s městy v něm ležícími, se všemi jeho končinami, s celým jeho územím, s jeho pevnostmi, vesnicemi a všemi místy; taktéž s jeho duchovenstvem, lidem a všemi osobami, s kláštery, kostely, posvátnými místy, s benefícií církevními (se správou i bez správy), světskými i řeholními, náležejícími jakýmkoli řeholním řádům.

Zároveň tak oddělujeme, vcelku i jednotlivě, všechny plody, výdělky, užitky a desátky, všechna práva, důchody a zisky, které dosud míval ve zvyku pobírat současný pražský arcibiskup ze všech zdejších měst, z půdy, z pozemků, z městeček a vesnic, od duchovenstva, lidu, světských osob, z klášterů i z ostatních výše uvedených benefícií. Toto oddělení od arcibiskupského hospodaření se děje na žádost i s výslovným souhlasem již jmenovaného arcibiskupa a kardinála Arnošta Vojtěcha a vstupuje v platnost, podloženou apoštolskou autoritou, mocí této listiny.

Současně vyjímáme a uvolňujeme uvedené území z veškeré pravomoci a nadřazenosti, z moci úprav, vlastnictví, vizitací a jakékoli jiné moci, náležející současnému pražskému arcibiskupovi, jeho vikáři a oficiálovi. Toto území též osvobozujeme od odvádění desátků, prvotin i od jiných práv, povinných z titulu podřízenosti, jurisdikce, svrchovanosti, vizitace a diecézního práva témuž arcibiskupovi a milovaným synům z pražské kapituly duchovenstvem, lidem a všemi osobami litoměřického kraje. Od nynějška tak současný pražský arcibiskup nebude mít žádnou pravomoc, vztahující se na zdejší města, krajinu, pozemky, městečka, vesnice a další místa, stejně jako na zdejší duchovenstvo, lid, osoby, kláštery, kostely, benefícia a posvátná místa. Tyto pravomoci vůči statkům a osobám, jež dříve arcibiskupovi náležely či mu jakkoli byly k dispozici, nyní zanikají – bez ohledu na jejich druh, počet a kvalitu. Rovněž – na základě předchozího souhlasu – zaniká arcibiskupovo právo pojmát zde církevní obročí a mocí této listiny zanikají též další arcibiskupovy nároky na výdobytky, výdělky, užitky, práva, důchody a výtěžky v tomto území, ve městech, městečkách, vesnicích a na ostatních

již svrchu zmíněných místech, které mu zde dosud náleží z titulu jurisdikce, vizi-
tace či diecézního práva.

Ke chvále a slávě všemohoucího Boha, ke cti blahoslavené Marie, vždy Panny, ke
cti svatého prvomučedníka Štěpána a celého sboru nebešťanů, jakož i pro spásu
lidských duší pak mocí této listiny povyšujeme a ustanovujeme řečené město Li-
toměřice

MĚSTEM BISKUPSKÝM

a zmíněný kostel, zasvěcený svatému prvomučedníku Štěpánovi

KOSTELEM KATEDRÁLNÍM,

určeným jednomu biskupovi, který se má zvat biskupem litoměřickým. Ten bude
zdejšímu kostelu předsedat. Bude vybaven biskupskou jurisdikcí a bude zplno-
mocněn vykonávat vše, vcelku i jednotlivě, co z titulu svěcení, pravomoci i všeho
dalšího náleží k úřadu biskupa. Tomuto biskupovi pak udělujeme a připisujeme
biskupské město Litoměřice, jakož i další města, okrsky, území, městečka, vesni-
ce a všechna již zmíněná místa, stejně jako duchovenstvo, lid a zdejší osoby, coby
mocí této listiny náležející biskupství a diecézi litoměřické. K biskupskému hos-
podaření, zřízenému u řečeného litoměřického kostela také navždy k jeho věnu
přivtělujeme panství v hodnotě padesát tři tisíc českých zlatých, nedávno zde
Kongregací pro šíření víry za účelem zřízení biskupství zakoupené².

Proboštství, které dosud bylo prvotní hodností při litoměřickém kolegiálním
kostele a jehož patronem je již zmíněný Ferdinand coby český král, se v důsledku
této listiny uprazdňuje a my, rovněž se souhlasem výše uvedeného krále, svou
apoštolskou autoritou i mocí této listiny, existenci tohoto proboštství zcela za-
stavujeme a rušíme. Zároveň navždy sjednocujeme, přivlastňujeme, přivtěluje-
me, snášíme a připisujeme nově zřízenému biskupství v Litoměřicích všechny
zisky, plody, důchody a výnosy takto potlačeného proboštství, jakož i svrchu
zmíněného (stvolíneckého) panství.

Samotný litoměřický kostel pak co do metropolitního práva podřizujeme praž-
skému arcibiskupovi. Přejeme si a přikazujeme, aby byl tento biskupský kostel
sufragánním, jemu podřízeným, a to po všechen čas trvání této hodnosti.

Králi Ferdinandovi, jakož i jeho nástupcům – a pouze jim v tomto českém králov-
ství – pak postupujeme, udělujeme a připisujeme – na všechen čas trvání hod-
nosti českých králů v čistotě pravé víry – právo jmenovat vhodnou osobu
k uvedenému katedrálnímu kostelu ve všech budoucích dobách, kdy se časem
toto místo uprázdní, jakož i nyní poprvé. Činíme tak vzhledem k upřímné odda-
nosti tohoto krále vůči římskému Veleknězi a Apoštolskému Stolci na základě
téže autority a rady, mocí téže listiny. Zároveň od nynějška považujeme za ne-
platné a marné veškeré úsilí, ať vědomé či nevědomé, které by kýmkoli či jakou-
koli autoritou bylo vyvíjeno k napadení výše uvedeného.

² tj. panství Stvolínky

Tato ustanovení nejsou v rozporu s ustanoveními posledního lateránského koncilu o zákazech trvalých sjednocování, vyjma případy jež právo připouští. Taktéž nejsou v rozporu s našimi regulemi ani s regulemi Apoštolské kanceláře.

Jimi jsme již dávno mimo jiné chtěli docílit toho, aby těm, kdo žádají o sjednocení jedněch církevních obročí s druhými, bylo zabráněno v potlačování opravdového ročního výnosu jak beneficia sjednoceného, tak i onoho, k němuž bylo přivtělení požadováno; stejně tak se mělo zabránit rozměňování obročí sjednocených. Z této strany nelze vznést žádnou námitku, která by výše uvedenému měla stát v cestě. Rovněž tak nelze nic namítat ani ze strany jakýchkoli jiných apoštolských konstitucí a nařízení, ze strany statut jmenovaných kostelů či z titulu ustanovení a obyčejů, posílených přísahou, apoštolským stvrzením či jakkoli jinak zakotvených. Žádné překážky v této věci nekladou ani privilegia, indulty a apoštolské listy. Stejně tak nejsou přípustné ani snahy představených, kapitul či jiných osob, jež by jakýmkoli způsobem a jakoukoli mocí usilovaly být jen i o částečné odvolání výše uvedeného. Proti tomu, co bylo touto listinou ustanoveno, nelze ani ve jménu vyšší užitečnosti postavit žádná nezvyklá ustanovení, zpochybnění či jiné obecné nebo zvláštní dekrety, ani Motu proprio, konzistoriální a ostatní výnosy; byť by tyto samy o sobě byly dovolené, schválené a obnovené.

Tímto tedy vydáváme pokyn, aby všechny výše uvedené i jiné překážky a námitky, byť by byly dostatečné pro odvolání výše ustanoveného či výše uvedené zasahovaly zcela, zvláště, doslovně, výslovně a jednotlivě – vyjma obecně platná ustanovení – byly s výslovnou dostatečností pokládány za bezpředmětné a odvolané. Zároveň si přejeme, aby vše, co bylo výše ustanoveno – tedy moc přítomné listiny a vše, co doslovně obsahuje, jakož i způsob provedení, zde popsany, bylo zcela zachováno a dodrženo.

Vůbec nikomu tedy není dovoleno, aby mařil či jakkoli jinak se nerozvážně protivil této listině našeho odloučení, oddělení, vyčlenění, osvobození, založení, ustanovení, udělení, přiřčení, potlačení, připojení, sjednocení, přivtělení, přivlastnění, podřízení, vůle, příkazu, udělení, dekretu a odvolání. Pokud by se přesto kdokoli pokusil toto vše napadnout, kéž si je vědom, že upadá do hněvu všemohoucího Boha i jeho svatých apoštolů Petra a Pavla.

Dáno v Římě, u Svaté Marie Větší, léta Pánova vtělení tisícího šestistého padesátého pátého, třetího dne měsíce července, v prvním roce našeho pontifikátu.

J., kardinál Prodatarius (vydavatel)
G. Gualterius
přehlédnuto kuríí – P. Ciampinus

(dovětek jiným písmem)

Tento opis souhlasí se svým originálem, což stvrzuji svým podpisem.

V Praze, 11. ledna 1656

(pečeť a podpis), protokolista arcibiskupství